

Izhaj vsak torek, četrtek in soboto ob 4 popoldne. — Uredništvo: ulica sv. Frančiška Asiškega št. 20, I. nadstropje. — Dopolni naj se pošiljajo uredništvu. — Nepravilna pisma se ne sprejemajo, rokopisi se ne vračajo. — Izdajatelj in odgovorni urednik Stefan Godina. — Lastnik konsorcijski lista Edinosti. — Tisk tiskarne Edinost. — Naročnina znaša na mesec L 3.—, pol leta L 16.— in celo leto L 30.—. — Telefon uredništva in uprave št. 11-57.

EDINOST

Posamezne številke v Trstu in okolici po 20 stotink. — Oglaš se računajo v širokosti ene kolone (72 mm). — Oglaš trgovcev in obrtnikov mm po 40 stot; osmrtnice, zabavke, poslanice in vabila po L 1.—, oglaš denarnih zavodov mm po L 2.—. — Mali oglaš po 20 stot. beseda, najmanj pa L 2.—. — Oglaš, naročnina in reklamacije se pošiljajo izključno upravi Edinosti, v Trstu, ulica sv. Frančiška Asiškega št. 20, I. nadstropje. — Telefon uredništva in uprave 11-57.

Ljudsko glasovanje na Koroškem.

Tretja veljavna je torej potrdila saint-germansko mirovno pogodbo in v roku treh mesecev morata biti končana oba plebiscita na Koroškem. Francoski senat je namreč v zadnjih dnevih ratificiral omenjeno pogodbo. Če se pas A (od Pliberka do Baškega jezera s severno mejo: Drava-Vrbsko jezero, Vankar-Krka-Svinjska Planina) izreče za Jugoslavijo, se bo vrnila plebiscit v roku treh tednov tudi v pasu B (Severna obal Vrbaškega jezera, Celovec in Gosposvetsko Polje). Če izpadeta oba plebiscita ugodno za Jugoslavijo, bi bila naša severna meja na Koroškem tam, kjer je bila približno pred 70 leti slovensko-nemška jezikovna meja. Beljaško okolico, Ziljako in Kanalsko dolino — kateri kraji so po ogromni večini slovenski, — pa je dal Pariz že končnoveljavno Nemški Avstriji. Požili jih je italijanski Moloh, ali boljše rečeno italijanski strah, ki ima za soseda raje hudiča, nego pa Jugoslovana. Po omenjenih krajih bi bila namreč Jugoslavija na Koroškem italijanska sosedja, tako pa je sedaj vmes Nemška Avstrija.

Kako bo s plebiscitom? Slovenci in Nemci si pripravejo zmago. Poslanec Grafenauer, znani zastopnik koroških Slovencev, ki mu je dom v Ziljski dolini ostal v Nemški Avstriji, in ki mu smemo verjeti, je zagotovil kraljeviču Aleksandru gotovo zmago v pasu A. Votitelj Nemcev in nemčurjev na Koroškem, Vincenc Sehmur, slovenski odpadnik, (in drugim vsi nemški listi) pa zagotavlja, da bo zmaga na nemški strani. Oba trdita, da zmagata s 60 odstotki.

Kako to? Glasovalno pravico imajo vsi, ki so rojeni v pasu A pred letom 1899., so tja pristojni vsaj od 1. januarja l. 1912. in ki so dne 1. januarja leta 1919. trajno domovinsko bivali v pasu. Če se te določbe izvrše natančno in strogo po črki, bo zmaga gotovo na naši strani in Grafenauer bo imel prav. Pa tu tiči zavej v grmu. Kaj je trajno bivanje? Kdo je bival dne 1. januarja l. 1919. trajno domovinsko v pasu A? Tisti, ki je bil ta dan v pasu! Gotovo. Toda na tisoče nemčurjev je bežalo iz pasu pred jugoslovensko zasedbo. Nemci in 2 njimi seve Italijani pravijo: to je vsja sila, vsj maior. In vsja sila po rimskem pravu ne more kratiti subjektu nobenih pravic. Dalje štejejo Nemci za plebiscitnike vse, ki jim prilaga je eden izmed imenovanj treh pogojev, in po vrhu še tiste dvajsetletne, ki niso pristojni v pasu A, pa so trajno bivali tam, ali pa so smorali pred 1. januarjem l. 1919. bežati.

Vrhutega pa deluje ves nemškoavstrijski državni aparat (kanclar Reuter v Rimu), da se točka 2. plebiscitnih določb (bivanje) 1. januarja 1919. v pasu A) tolmači v smislu njih juristov. Stvar je vsakako nekoliko čudna. Vzemimo namreč, da zmagamo v pasu A s tem, da ne smemo glasovati ubežniki (nemčurji), ker niso bili dne 1. januarja v pasu. Potem pride na vrsto glasovanje pasu B. In tukaj tudi ne bo smeli glasovati, ker jim ne dopustite prvi dve točki (rojstvo in pristojnost). Potemtakem ne bo smeli glasovati nikjer!!

V plebiscitni komisiji, ki ima decisivno pravico odločevanja in od katere ni več nobenega rekursa, bodo sedeli 1 Amerikanec, 1 Anglež, 1 Francoz, 1 Italijan, 1 Nemec in 1 Jugoslovane.

Kdo bo z nami, kdo bo proti nam? V koliko pa jaz poznam koroške razmere, sem prepričan, da bo zmaga tudi vključ vsaki rimski juristariji na naši strani. Tudi koroški kmet in prvopasni nemčur je začel izprevideti, da je mizerija v Nemški Avstriji vsaki dan večja in da je edina rešitev za oba le v mladi in vedno krepkeje razvijajoči se Jugoslaviji.

Seve se mora Jugoslavija poprijeti bolj sistematične agitacije za Koroško in vsaj enkrat opustiti »stari kranjski greh«, ki obstoji v tem, da sami je malo mar, kar naredijo Korošci. »Če sami nocoje, pa naj imajo.«

Poglejmo Nemce! Za par kvadratnih kilometrov na Koroškem dala ves nemški rod od Belta do Adrijel Velikanske manifestacije v Berlinu, Hamburgu, Lipskem, med sodelstvi Nemci, na Dunaj, Lincu, Gradcu, Ljubnem, Judenburgu, itd. itd. V vsakem nemško-avstrijskem mestu imajo za »nedeljno Koroško svoj komite«. Na Koroškem pa v vsaki občini celo v Aleksandriji in Ameriki in denarja za »Kärntner Heimatsdienst« (za Koroško) so nabrali že ogromne svote. Popisane imajo že skoro vsakega nemškega ali nemčurkega Korošca, ki biva zunaj dežele, pa bodisi kjeršod po vsem svetu. Vsaki dobiva iz omenjenega fonda brezplačno vožnjo k plebiscitu in nazaj. Vsem vojakom, uradnikom, uslužbencom pa se preskrbi z tozadevne dopuste.

In tajna organizacija v pasu samem! »Ubežniki« je sprejela Jugoslavija zopet nazaj, in ti so prišli z natančnimi navodili in so vedno še v tajni zvezi preko demarkacijske črte, kamor so poslali dve vse za vsako občino natančne imenike plebiscitnikov, tako, da ima nemško-avstrijski plebiscitni komisar v rokah natančne voline imenike, nego pa naše oblasti. Majo smole so pa vendar imeli. Tajni imenik z vsami prilagami in akti vsega velikovskega okraja jini je bil »ukraden«.

In kaj bo s pasom B, če zmagamo, (kakor opravičeno upamo) v pasu A?

Splošno trdi vse pri nas: pas B pa je itak izglubljena. Vederemo!

Jaz nisem brez upa. Naša zmaga v prvem pasu bo namreč vplivala lahko katastrofalno na vse kroge drugega pasa. Reakcija, obup, indiferentizem, fatalistična topost so naravne posledice vseh varanov upov. Pozabiti pa tudi ne smemo, da Celovec brez pasa A res ne more živeti, in Celovčani bodo morda sklepali: če se nismo dosegli ne razdeljene dežele, v kateri bi parirali kot glavno mesto, nam ne preostaja drugega, nego da se v vsem pasu B pridružimo k prvemu pasu in bomo tako, in edino le tako, zopet glavno mesto.

V resnici bi ne imela vsa lahka nobena država tako cvetočega okraja v sebi kakor bi bila država »A in B« v Jugoslaviji. To bi bil pravi raj! Uprava bi bila silno lahka, ker bi bil Celovec naraven centrom, od katerega grejo ceste in železnice na vse kraje, kakor žarki od solnca. Živine, žita, lesu v izobilju. Kmetijstvo, dobro urejeno, konje in svinjoreja. Tovarna, vodnih moči, rudnin kakor nikjer v Jugoslaviji na tako majhnem prostoru. In kaj šele naravne krasote! Svica Jugoslavijske Vrbsko jezero s neštivilnimi vilami, s petimi parki, baško, hodsko, klopinsko jezero, poleg tega še veliko malih jezer med sanjaviimi smrečami, Drava, Glina, Krka, Karavanke, Gosposvetsko, gosposvetski prestol... ah ne smem dalje naštevati, solze mi zalivajo oči. In kje so naša vladna, naše časopisje, naše organizacije, naša narodna zavestnost, vzajemnost...? Vse le čaka, čaka...

Kristus Gospod pravi: Če je kdo izvedel za biser, proda vse in gre, da ga kupi.

(Opomba: Naša agitacija na Koroškem premalo in skoro nič ne povdaja važne okolnosti, da pas A potegne seboj tudi pas B in da le na ta način

dobi koroški kmet »svoj Celovec« zopet nazaj. Za Korošce, ki bivajo v zasedenem ozemlju pa naj priskrbe pristojevo vožnjo h plebiscitu).

Dr. Otokar Rybář:

Dolnja Lendava v veliki nevarnosti!

Pariz, 15. junija 1920.

Pod gornjim naslovom v slovenskih listih objavljena vest, da zamore meina komisija odtrgati poljubno kose od ene države in jih prideliti drugi ter da obstoji valed tega nevarnost za Doljno Lendavo, sloni na razlagi določb, ki jo Madžari razširjajo, ki pa gre nedvomno predaleč.

Čl. 29. mažarske mirovne pogodbe, katerega ima gornja vest brezdvomno v mislih, daje sicer res mejni komisiji polno moč (tout pouvoir) ne samo v slučajih, kjer se ima meja določiti šele na licu mesta, temveč tudi v slučajih, da bi ena interesiranih držav zahtevala revizijo delov, določenih po upravnih mejah; no, kakor dostavlja takoj rečeni članek, tudi v teh dveh slučajih ima komisija slediti čim bližje (suivre au plus près) v pogodbi dani meji, vpoštevaje kolikor le mogoče upravne meje in krajevne gospodarske interese (torej le gospodarske, ne tudi narodopisne). Gre torej le za čisto neznatne spremembe, na pr. za priklopitev kakšnega studenca, kakšnega mesta, kakšne poti, kakšnega kompleksa njiv itd., ki jih je določena meja odločala od naselja, katerega so v glavnem služili.

Tako očetovanje meje, določene v mirovni pogodbi, kakor je prikazuje možnim gornja vest, je torej nedopustno in to tem bolj, ker so v mirovni pogodbi natančno navedeni kraji, ki imajo ostati na zapadu oz. na vzhodu državne meje. Meja ima iz vzhodno krajev Kebeleszemmarton, Zsitkov, Gönterhaza, Hídvég, Csente, Pímez in zapadno krajev Lendava, Bódehaza, Gabonjehaza, Dedes, Lendava-Ujfalva. Med temi kraji se, torej lahko gibe meja, ne more pa niti enega odtrgati in dodeliti drugi državi. Dolnja Lendava pa leži južno, oz. zapadno od naših vsaj Hídvég, oz. Csente in Pímez.

Da konferenca z navedenim členom res ni mislila na znatne spremembe v pogodbi določenih mej, sledi jasno iz odgovora, ki ga je dala mažarski delegaciji na njene pripombe. V spremljevalnem pismu od 6. maja t. l. prvi namreč, da bi morda na licu mesta izvršena preiskava res pokazala potrebo, da se na nek-kih krajih meja iz narodopisnih ali gospodarskih ozirov premakne. Tak preiskava pa bi neizmerno zavlekla zaželeni sklep miru; in dostavlja potem doslovno: »No, čim zažnejšo mejno komisijo svoje delo in če bodo smatrali, da mirovne določbe ustvarjajo na kakem kraju, kakor se je zgoraj reklo, krivico, ki jo je treba v splošnem interesu odločati, zamore (pa ne mora!) ona o tem predložiti poročilo svetu Društva narodov. V tem slučaju dovoljujejo zavezne in pridružene države, da zamore (zopet ne mora!) svet Društva narodov, če to zahteva ena pridažetih držav, ponuditi svoje posredovanje (jez bons offices), da se prijateljskim potom (á l'amiable) popravi prvotna črta, v istih razmerah, na onih mestih, kjer je to kakša mejna komisija smatrala poželjno.«

Ako bi res čl. 29. mejni komisijam dovoljeval pravico, da poljubno mejo na levo ali desno kar po sebi obline in morda tudi okraje in pokrajine (saj po razlagi lendavskega dopisnika bi tudi to bilo dopustno), potem se res ne bi razumelo, pravi: zakaj je bilo treba na konferenci se toliko močiti za posamezne kraje (na pr. Radgono, Blaško jezero, Tešin Híd) in drugje, v čem bi za Mažore obratljala komisija, kot kakor treba po namenu konferencie smatrati gornjo določbo dopisa od 6. maja t. l., če ista daje mejnim komisijam stoletkrat manjšo pravico, nego bi po čepinjskih razlagah bila ona iz čl. 29. mirovne pogodbe. Po čl. 29. namreč bi imela komisija pravico take spore brezprizivno sama reševati, sedaj pa bi le smela staviti svetu Društva narodov predložiti in svet bi imel le pravico, da ponudi svoje posredovanje za prijateljsko rešitev. Ako bi veljala dopisniška razlaga, potem bi mi prav mirno lahko opustili ves boj za mejo proti Italiji in prepustili dohoditev te meje mejni komisiji, ako bi nam ista smela na pr. tudi proti veliki Italiji deliti vse vrvpavski ali volčanski okraje.

Kakor ni žubog nikakega spenja, da mi na ta način dobimo Vipavo ali Radgono, lahko je tudi izključeno, da bi Mažari dobili Doljno Lendavo.

Pa recimo za hip, da bi razlaga res bila domoljubna. Ali je potem oportuno, da se nam neugodno razlago takoj apodiktčno zastopa javno v naših časopisih, kakor to dela dopisnik, ki že obupava, da bi sploh mogli rešiti Lendavo? Kako nam priznava brani nam ugodno tezo, če se doma prilegata in trdi, da je beš nasprotna prava?

Ravno tako neprevidezno in naravnost nezakleto je, če se trdi, da v mejni komisiji prevladuje nam sovražni element, ko člani mejni komisiji niso niti še imenovani. Ali se res misli, da se z žaljenjem pridela komisiji na našo stran?

»Slovenec« pravi, da je dobil enako informacijo iz Pariza tudi od drugega člana delegacije. »Obžalovati je res, da je omenjeni član kar verjel mažarskim čenčam, ki so jih širili mažarsci po Prekmurju. Mažarsci so bili takoj nečvi, da so upali še na kako pridobitev, kakor so nekaj časa upali Nemci, da še dobijo Maribor. Kakor Maribora ne dobijo več Nemci, tako tudi ne dobijo Mažari Dolnje Lendave. Kar je Maribor za jugoslovanski štafer, to je Dolnja Lendava za Prekmurje. Naš informator pravi doslovno, da se brez privolitve naše države ne more spremeniti meja okoli Dolnje Lendave.«

»Upejmo, da bo to že enkrat dovolj za nas in za Mažare. Ne verjemmo vendar vsaki obupni čenči nasprotnika in ne deljmo lahkomisel-

nih čenčevih kupčij, ki so brez vsake podlage. Vsaka taka nezemelost nam le škoduje v političnem in gospodarskem oziru. — Naše Prekmurje je definitivno naše. Tri celo slovenske župnije s Sv. Gotthardom so seve ostale zašibog znanj naše meje, a teh nam tudi ne more prideliti mejna komisija, kakor nam ne more ničesar več vzeti. Upati moramo, da dobimo te kraje in razgodo drugim potom k naši državi.«

»Slovenec« svari lo priporočali mi tudi našincem na zasedenem ozemlju v resno uvaževanje. Tudi tu med nam je ljudi, ki se puščajo begati od vsake vesti, pa naj ima tudi očitno na čelu pečet tendencioznosti, ali pa je celo naravnost izmišljena ravno v namen beganja in zavajanja. To lahkomiselost nekaterim res silno škoduje, ker Lvari moramo, ker dotični lahkovrnez in malodušnež širi dalje svoj pesimizem.

Ali so Nemci v čeških deželah — kolonisti?

Iz Pr

nemško-francoskega položaja na intelektualni fronti dovoljeno formulirati nekoliko stvarnih zaključkov glede nalog, ki jih ima pred seboj slovenski inštitut v Parizu, ako boče doseči svoj cilj. Izkušnja s slavistiko v nemških deželah nas uči, kakor smo videli igori, da se tudi Francozom ne bo moglo posrečiti, da bi povzdignili svojo slavistiko, ako ne pritegnejo na svoj nov inštitut slovenskih profesorjev, ki bi s pomočjo francoskih sredstev izvršili v 20. stoletju isto nalogo, v kateri so se tako slavno obnesli v 19. stoletju slovenski filologi, delujoč na raznih nemških univerzah.

Druga ne manj važna naloga Slovenskega inštituta bi bila, da s primerno organizacijo študentov omogoči med Francozi samimi ustvaritev čim večjega števila domačih francoskih slavistov, ki bi s svojo prenovljeno avtoriteto zares mogli uspešno tekmovali s svojimi nemškimi kolegi, kar bi bilo vsekakor — ne glede na medsebojno samoljubnost v narodnem oziru — v veljansko korist za slavistično znanost kot takšno. Toda, "conditio sine qua non" za uspešen razvoj je le-ta, da se poveri inštitut slovenskim profesorjem; to se ne da zadelati naglasiti. Dejstvo, da ste jugoslovenska in češka vlada izjavili da sprejmete nase osnovanje jugoslovenskega in češkega oddelka, je zares morda precej dobro znamenje v tem pogledu; toda v nobenem slučaju se ne smeta pustiti iz oči ušesa in razvoj ki je doživljal slavistika na nemških univerzah niti pak zanemariti metode, kateri se šina to znanstvo v glavnem zahvaliti za svoje uspehe.

(Konec prib.)

Konferenca v Spa.

PARIZ, 7. Misli se je, da bodo zavezniški prišli v Spa složni vsaj v eni točki, to je vprašanju o razpoložljivosti nemške vojske odškodnine. Zdi se, da se niso še sporazumeli in da se tudi ne bodo tako kmalu. Tega mnenja je tudi pariski "Echo de Paris", ki naštevajo zahteve, ki jih je italijanski odposlanec predložil v dolgi notji v kateri zahteva, naj se izpremeni Italiji v prid način upravljanja heraklejskih rudnikov, naj se ji prizna prednost pri porazdelitvi avstrijske in bolgarske odškodnine, naj se zjajami, da 10% je priznane nemške odškodnine ne bo znalo manj nego štiri milijarde. "Zadostuje" — pravi "Echo de Paris" — če se omenijo te zahteve, da postane jasno, kako težka je rešitev.

Medtem ni to edina težava. Tudi z nemškim odposlanstvom bodo imeli zavezniški veliko opravila, kakor je dokazala že večerajšnja seja. Ob 3.30 sta namreč priselila minister Cessler in general von Seecht in ob 4.30 se je začela seja, ki je imela sicer samo pripravljalni značaj, a se je vendar pokazala, da bodo Nemci izrabili vsa sredstva, ki so jim na razpolago, da spravijo zavezniške v zago.

Prvi je govoril minister Cessler, ki je podal točno poročilo o notranjem položaju v Nemčiji, ki ne dovoljuje Nemčiji, da bi mogla izvršiti zavezniško zahtevo po razorožitvi. Položaj v ruhrski kotlini, v Berlinu in Turingiji je povzročil, da znaša število nemške vojske še vedno 200.000 mož, namesto 100.000, kakor zahteva entente. Razen tega prihaja v poštev dejstvo, da se z demobilizacijo zviša število brezposelnih oseb, katerih je itak že veliko.

Za Cesslerjem je govoril kancelar Fehrenbach, ki je v dolgem govoru poudarjal iskrenost nemške vlade in nemškega naroda. Nemčija namerava izvršiti mirovno pogodbo, toda za to ji je treba časa in sredstev. Notranji položaj v Nemčiji je zelo nevaren. Komunistična nevarnost je velika, in če vlada neče podležti, mora dobiti potrebna sredstva za obrambo.

Lloyd George je odgovoril, poudarjajoč, da zavezniški nameravajo pomagati nemškemu narodu, toda zato mora Nemčija dokazati, da namerava lojalno izvršiti mirovno pogodbo, kar se je doslej ni zgodilo, kakor je razvidno iz poročil kontrolnih komisij. Zavezniški se ne morejo zadovoljiti z lepimi obljubami. Nemčija mora predložiti konferenci točen načrt o razorožitvi, izročiti vojaške materijale kakor tudi o načinu izvršitve drugih ključnih mirovne pogodbe in se nato točno držati tega načrta. Zavezniški — je zaključil Lloyd George — nočejo učititi Nemčije, temveč zahtevajo samo izvršitev mirovne pogodbe. Po zagotovitvi nemškega odposlanca Simsona, da bo jutri predložil doloben načrt o načinu, kako bi Nemčija mogla izvršiti mirovne pogoje, se je seja zaključila.

Po zaključitvi se je bilo objavljeno o njenem poteku to le poročilo: Vred prihoda ministra za državno obrambo Cesslerja in generala Seecha se je konferenca sestala v torek, 6. julija ob 16.30 pod predsedstvom De La Croixa. Seje so se udeležili isti odposlanci, ki so bili na prvi seji. Izvedli so bili tudi vojaški izvedenci. Konferenca je takoj začela z razpravo o vprašanju izvršitve vojaških, mornariških in aeronavtiških ključnih mirovne pogodbe. Najprej se je seselalo poročilo ministra za državno obrambo o izvrševanju vojaških členov sploh. Poročilo je izpolnil Simson, minister za vnanje stvari. Nemška vlada opravičuje zakasnitev v izvrševanju teh ključev z gospodarskim položajem Nemčije. Kar pa se še posebej tiče znižanja števila vojske, opozarja nemška vlada, da ji je nemogoče prehitro odpustanje vojakov, ker bi s tem zvišala število brezposelnih. Predsednik De La Croixa, a za njim tudi Lloyd George sta odločno poudarjala nujnost, da nemška vlada čim prej da gotov rok, v katerem bo lahko izvršila svoje obveze, če hoče iskreno zanjati mir in si priboriti zaupanje. V tem smislu je Lloyd George zahteval od nemških odposlancev, da pridejo na

prihodnjo sejo z določnimi predlogi. Po zaslišanju kancelarja Fehrenbacha, ki je jamečil za miroljubne namene nemškega naroda, kateremu je daleč vsaka misel na maščevanje, je konferenca določila svojo prihodnjo sejo na sredo, 7. julija, ob 15.30, da zasliši odgovor nemških zastopnikov na vprašanja, ki mu jih je postavil Lloyd George. Seja se je zaključila ob 19.45.

V Spa sta tudi prišla poljsko in češko odposlanstvo, kar upravičuje domnevo, da se bo razpravljalo razen gdanskega in gorajceljskega tudi o tešinskem vprašanju. Glede gorajceljskega vprašanja je izjavil poljski minister vnanjih stvari Patek, da bo Poljska vztrajala pri zahtevi, naj se točno izvrši versailleska pogodba, ker Nemčija da ima zadosti premoaga tudi brez onega v gornji šleziji. Glede tešinskega vprašanja je izjavil, da je poljsko odposlanstvo... prenečeno, ko sliši, da je češkolovska vlada sedaj proti razsodbi, dočim je prej predlagala, naj se tešinsko vprašanje reši potom razsodbe namesto potom ljudskega glasovanja.

Veliko pozornost je zbudil tudi pogovor med Trumbičem in italijanskim odposlancem Storzom. "Journal" smatra, da kaže ta dogodek Trumbičevu željo, da bi se zopet začela pogajanja, ki so se prekinila v Pallanzi. List smatra, da se bo sporazum dosegel prej nego se misli. "Bog ve, kdo mu je to povedal?"

Minister Beneš v Spa.

PRAGA, 6. Minister Beneš je odpoval danes na konferenco v Spa, kjer bo zastopal češko-slovaško republiko.

Končna izmenjava odobritev mirovne pogodbe med zavezniški in Avstrijo.

PARIZ, 7. Poslaniška konferenca je sklenila, da se bodo 16. julija izmenjale končne odobritev mirovne pogodbe, ker so že vse prizadete države sprejele zavezniško-avstrijsko pogodbo.

Italijanska zbornica.

Kenec razprave o vladnem programu. — Razmere na Reki in jadransko vprašanje.

RIM, 6. Današnja seja, zadnja seja pred glasovanjem o zaupnici, ni bila važna samo kot zadnja seja pred glasovanjem, temveč tudi zaradi tega, ker se je v njej pokazalo, kakšno stališče namerava zavzeti italijanska vlada nasproti socialnim vprašanjem, ki razburjajo sedaj dahove v Italiji. Kdor je pričakoval v Giolittiju Aleksandra Velikega, ki bo presekjal gordijski vozec socialnih vprašanj, se je motil. Giolitti je premoder, da bi ne videl, kako je najbolj pametno, če se vlada prilagodi razmeram. — Ta tendenca je izbijala iz govorov vseh treh ministrov, ki so danes govorili. Croce, minister za javno šolstvo, je izjavil, da Italijanske šole niso tako slabe, kakor se govori, toda on ne bo protiven reformam. Zagotovil je popolno nepristranost nasproti vsem strankam in naredil je sedaj poklon ljudski stranki s tem, da se je izjavil za državne izpite in da se z druge strani ne smejo ovirati moderne misli ter je s tem stopil za korak bližje socialističnim in drugim strankam.

Minister za delo Labriola je takoj v začetku svojega govora obljubil, da se predlože v najkrajšem zbornici zakonski načrti glede zavarovanja proti brezposelnosti, pohablenosti, sterošči, boleznim in nesrečam pri delu na polju. V nadaljnjem delu svojega govora se je izrazil celo za vpoštevanje struje, ki gre za ustanovitvijo tovarniških svetov, in za čim izdatnejše podpiranje Zadrškega delovanja. Vidi se, da namerava vlada preteči s temi koncesijami socialistično stranko in ji izpodbiti glavno podlago, na kateri temelji njen boj proti sedanjemu družbenemu redu.

Minister za kolonije, Rossi, se je tudi vdal... Arabcem. Izjavil je, da je bil vedno vladni namen omejiti zasedbo na obal in dati upravo v notranjosti v roke zaupnim domačinom.

Ker so se začeli javljati glasovi, naj se zaključijo razprava o vladnem programu, je predsednik dal tozadevni predlog na glasovanje. Predlog je bil sprejet. Socialni demokrat Garibotti je nato predložil resolucijo glede priklonitve žita, v kateri je ostro nastopil proti zvišanju cene žita.

Največ zanimanja pa je vzbudil govor o socialnem demokratu Riboldija, ki se je dotikal najbolj kotljive točke, to je Reke in jadranskega vprašanja. Govornik je predložil tole resolucijo:

"Zbornica ugotavlja, da je vlada postopovenc in vodilnih sklepov (ravnotako kompromitiranih) nezmogljiva, da bi rešila jadransko vprašanje, opozarja na škodo, ki jo vsled tega trpijo država, prizadeto prebivalstvo, mir in prijateljstvo med narodi in poudarja kot programno smer vnanje politike miru ti-le načeli: nobene aneksije; pravica prebivalstva do razpolaganja s svojo usodo."

in je nato govoril

o položaju na Reki,

kakor ga je videl sam kot vodja preiskave, ki jo je izvršil v imenu socialistične stranke. Govornik je poudarjal, da reškemu prebivalstvu ni bila nikdar dana možnost, da svobodno izrazi svojo voljo. Bile so demonstracije in manifestacije, toda nikdar ni bilo rednega ljudskega glasovanja. Tudi "Consiglio Nazionale" (narodni svet) se ne more — zaradi na-

čina, kakor je bil izvoljen — imenovati zakoniti in pravi zastopnik reškega italijanstva. Ob strani tega sveta, ki predstavlja del buržoazije, se je ustanovil Delavski svet, izvoljen po nekoliko tisočih delavcev, ki je takoj zahteval, da pride do rednega ljudskega glasovanja, toda iz raznih vzrokov se to ni nikdar zgodilo in medtem je svet zahteval politično oblast nad mestom. Govornik obžaluje, da so italijanske oblasti preganjale one, ki niso bili na strani "Narodnega sveta" in svari zbornico in državo pred svezim patriotizmom najuglednejših oseb v onem svetu (v katerem so — kakor znano — nekateri bivši najhujši "avstrijanci"). To preveljenje v Italijane ni bilo brez dobitkov, kakor dokazujejo številna izražanja oblasti in nagla obogatena nekaterih vrh patrijotov. Torej se je predložilo posredovanje mednarodne preiskovalne komisije, ki je kot prvi poizkus predložila imenovanje redne vlade pod njenim nadzorstvom. "Narodni svet" je bil tedaj primoran, da tudi s svoje strani imenuje preiskovalno komisijo. Komisija je ugotovila razne nerednosti in prestopke posebnosti, kar se tiče izginjanja avstrijskega vojnega materijala, ki se je nahajal na Reki. Poročilo te komisije je bilo odtegnjeno javnosti.

Kar se tiče D'Annunzijeve ekspedicije, ugotavlja, da je večina reškega prebivalstva ni želela.

Govornik je nato govoril o "glasovanjih", ki so se vršila po D'Annunzijevega ukazu, ki jih je izkrciljal po svoji volji, kakor zadnje glasovanje v prid rešitvi, predlagani po generalu Badoglio, in proti D'Annunziju. Od točej — je nadaljeval govornik — se je D'Annunzija politika obrnila nasproti delavcem in njihovim organizacijam. Delavski zastopniki so predložili svoje zahteve in D'Annunziju jih je sprejel in celo obljubil ustanovitve socialistične republike, za katero se je pripravila celotna vlada. Toda delavci se niso dali zapečati po teh obljubah in teh smereh socialne republike. Tedaj so delavske zveze sklenile ustanoviti nov Narodni svet, ki bi bil res izraz reške volje. Sledile so preiskave, aretacije, preganjanja in spopadi med delavci in legijonarji, in izgoni organiziranih delavcev in njihovih družin.

Govornik je nato navajal nekatere podatke, iz katerih je razvidno, da je vlada odgovorna za razmere na Reki in je očital Giolittiju, da ni podal o reškem vprašanju nikakršnih izjav. Omejil se je na sprejem De Ambrisa, načelnika kabineta reškega poveljnika. Poudarjal je, da so organizirani reški delavci za ustanovitve neodvisne reške republike kot edino sredstvo za ohranitev tamošnjega italijanstva in spoštovanje raznih drugih interesov na Reki. Če se ne reši reško vprašanje, se s tem ogrožajo vse večje koristi zasedenega ozemlja. Govornik vztraja na potrebi ljudskega glasovanja, potem katerega naj se reši reško vprašanje (tudi vprašanje drugih zasedenih krajev) — Uredil, kar je edina pot, po kateri najde Italija rešitev iz zagate, v katero jo je postavila diplomatsko delo. Govornik je zaključil, izražajoč upanje, da bo italijanska zbornica zlasti dalj svetu plemeniti zgled s tem, da prizna Reki pravico, da odloča o svoji usodi.

Italijansko-albanska pogajanja se prekinajo?

ITALIJANSKA POSADKA ZAPUSTI DRAČ.

RIM, 7. Vesti, ki prihajajo iz Albanije, niso ugodne. Vsi napor barona Aliotti, ki je prišel v Albanijo kot pooblaščenec, da se pogaja z Albanci, so ostali doslej brezuspešni. Aliotti se namreč pogaja z albansko vlado v Tirani, vstane simpatije, ki je goje nasproti neki večini albanskih plemen. V zadnjem času se je to nezaupanje še povečalo zaradi spora, ki vlada od časa vstaje sem med uporniki in pooblaščeniki in tiransko vlado. Najmanjša popustljivost te vlade nasproti Italiji bi zadostovala, da bi ves albanski narod vstal proti njej, kar se bo brzokone prej ali slej zgodilo, če se ta vlada ne premisli in stopi popočinoma na stran upornikov. Tako se more že v naprej reči, da so vsi Aliottijevi naporji obojeni na neuspeh, ker bodo tudi morebitni uspehi praktično brez veljave. Položaj barona Aliotti je torej brezupen, kar priznava tudi tukajšnje časopise.

Medtem je poizkušal baron Aliotti ubrati drugo pot, da pride albanskim upornikom do srca: ukrcnil je, da je italijanska posadka v Draču, en bataljon moč, zastupila mesto in odšla v Valono, tako da ni sedaj v Draču več italijanskega vojaštva. Barona Aliotti je upal, da bo s tem naredil veliko uslugi Albancem in Italiji, toda moč se je zelo varal! Albanci so sicer prejeli vest o odhodu italijanske posadke iz Drača z veseljem, toda sedaj zahtevajo, naj italijanske čete zapuste tudi Valono in še le potem naj se pridejo italijanski odposlanci z njimi pogajati. In Albanci ne nameravajo popustiti od te svoje zahteve, kakor tudi ne nameravajo položiti orožja pred italijansko zasedbeno vojsko in njihov odpor proti Italiji je vedno večji.

Vojaški položaj okoli Valone je neizpremenjen. Uporniki obvladujejo s svojimi strelci mesto, a sami, pokriti med skalovjem Majestura nudijo zelo slab cilj italijanskim topovom. Glavno moč so vrgli uporniki proti gradu Kalini, ki je pod ognjem njihovih topov. Po brezuspeš

kako ravno ta list nastopa kot misijonar mednarodne korektnosti, obzirnosti tudi do Jugoslovenov in pa dobrega sozivelja žnjim! — Po slovenski bi mi to hinavstvo in zavratnost označili tako-le: »Nazione« priznava, da ne ve nič — ker da je čula le od »različnih strani« — vendar piše konkretne obtožbe na račun tistih pretežnih ameriško-jugoslovenskih častnikov, ne da bi pa navajala konkretnih dejstev v podkrepljenje svojih trditve! Tako bi morala »Nazione« n. pr. v prvi vrsti povedati, po kakih poteh tirajo tisti častniki tisto slavo-filsko propagando: v katerih krogih in v kakih stikih? Niti besedice ni o tem. Tržaški list slepmiši kakor da želi dobrega sozivelja s Slovani, obenem pa jih sumiši in obtožuje rovarjenja v zvezi s tistimi častniki! Keži, kje drugje, za božjo voljo, naj bi tisti častniki tirali slavo-filsko propagando, ako ne v tukajšnjih slovenskih krogih? To je vendar jasno kakor beli dan. Vendar gre »Nazione« nesramno mimo najelementarnejše zahteve lojalnosti: da bi namreč podala kak konkreten moment v dokaz o stikih tistih pretežnih jugoslovenskih častnikov s tukajšnjimi slovenskimi krogli! — »Nazione« je sicer — pa da je novata, bi rekel Tržačan, Slovenec pa: kdor se boji, si ne upa odkriti govoriti — uverjen o korektnosti ameriške vlade, vendar piše na koncu konca na svoje račun obtožbo, da sprejema v svojo službo jugoslovenske častnike, da morejo tu v ameriški uniformi tirati jugoslovensko, proti Italiji neperjeno propagando! To je nekako tako, kakor delajo izvestni zavratni ljudje: jaz bi ti sicer lahko rekel to in to, ali — Bog ne daj — ti ne rečem! — Mi pa pravimo »Nazione« naravnost in odkrito svoje globoko uverjenje, da je vsa ta štorija izsesana iz prsta, samo da je prilika za sumničenje Jugoslovenov. Živela verna enot pri »Nazione« za — mirno soziveljenje!

Drznost — »Piccolo« je tvoje ime! Prezračno je že dejstvo, da je »Piccolo« še le sedaj postal gostobeseden o potovanju regenta Aleksandra po Hrvaški in Sloveniji. Par dni se je zdelo kakor da hoče popolnoma prezirati. Pa ni bilo tako: račun tržaškega lista so bili gotovo drugačni. Po vsem, kar se je pisalo o dogodkih in razmerah v Jugoslaviji, o vseobnem razsulu, o sovražnosti med Hrvati, Slovenci in Srbi, a mržnji proti dinastiji Karađorđević, o nemožnosti države SHS za življenje in obstanek, o zmogljivem pohodu republikanstva, boljševizma in komunizma, so »Piccolo« in drugi ljudje njegove vrste le pričakovali poročil o kakih velikih revolucionarnih dogodkih. Saj so posebno razgore glave razširjale po našem mestu trditve: v Zagreb in eventuelno v Ljubljano pojde, ali ne povrne se več v Beograd...! Takih vesti so pričakovali, a dočakali so le to, da morajo sedaj sami priznavati veliki uspeh regentovega potovanja! »Piccolo« je postal gostobeseden; v večernem izdanju od ponedeljka prinaša kar dve koloni vesti in razmotrivanj. Dvomi sicer nekoliko na iskrenosti manifestacij, vendar pa evaja grenko razočaranje na tem, da je prišlo vse drugače, nego so gospoda pričakovali, ko piše: »So to manifestacije, ki jih za trenotek ni smatrati pretlačeno. Za trenotek, pravim, kajti ovajajo duševno stanje, ki se — mesto da bi se ublažilo — poostreje v našo, ki jo stavlja vsi v notranja navskrižja Italijanov. Bilo kakor bilo: potovanje je dokazalo, da spori v Jugoslaviji nikakor niso posebno globoki, kakor se govori v inozemstvu, tako, da bi bila huda pogreška, ako bi se hoteli epirati nanje v političnih računih. To je danes bolj resnično, nego je bilo večeraj. Se je tam nespravilnih, ali ti izgubljenih glas — Tako piše »Piccolo« — sedaj! Piše, kakor da so se le drugi motili, kakor da on ne bi bil nikdar veroval v spore v Jugoslaviji, kakor da on ne bi bil nikdar razširjal vesti o razsulu v državi SHS, o tem, kako da boljševizem, komunizem in medsebojno sovražnost razjedajo temelje mladi državi, ki da mora iti na kuce, in kako da se ne more vzdržati spriko Črnogore — Nikitine seveda! Sedaj pa, ko je prišlo drugače, nego je bilo v njegovih računih, sedaj hoče biti — modra glavica, ki poudarja in prečeljuje gleda na tiste, ki so se motili...! Računa nemore, da se ne bo nikdo spominjal, kako je »Piccolo« gibal pred nekoliko dnevi! V tem je nebotična drznost!

Pravljica o otrokojedih. Včeraj in predvečerjem so se raznesle po mestu govorice o nekateri strašni zaroti proti varnosti nedolžnih tržaških otrok. Vzroka, da o se pojavili takšni glasovi, je treba najprej iskati v oglaših, ki so se čitili v zadnjem času nekam precej pogostoma po tržaških listih, da se išče ta in ta detek, ki je izgubljen brez sledu, in ta in ta deklica, ki je ni več domov in starišem itd. Seveda se zgodi le redko, da bi starši ne našli zopet svojih »izgubljenih« otrok. Toda, ko se povrne takšen »izgubljen« sin zopet v naročje svoje prestrašene mame, je to dogodek, ki spada v področje čisto družinskih zadev, ki se ne objavlja na znanje široki javnosti. Za občinstvo pa — posebno za čestite ženske, ki so čitale po listih o tej za vsako mater največji nesreči, je doleten otrok izgubljen in na ta način, a morda tudi pod vplivom sedanje pasje vročine, se valjuje samo od sebe vajeno vprašanje, kam so prišli vsi ti izgubljeni otroci? Kdo bi bil tako neumen pri sedanjih draginjah, da b kradel tuje otroke, ko že sam svojih ne more več zadržati? Dobno, ali kaj ni mogoče, da jih slabi ljudje zaklepijo in potem prodajo človeško meso za drag denar? To gre brez nobenih težav, posebno v obliki mortadele, pri kateri se ne bi moglo nikdar ugotoviti, od česa je pravzaprav napravljena. To je pametna misel, ki se je izpremenila v marsikateri glavi v trdovratno prepričanje. Naravnost pa so se nam ježili lasje od groze, ko smo slišali, kaj se je zgodilo — v takšnih glavah — pretekle sobote. Okoli 11 predpoldne je šel po ul. Acquedotto nek 11letni fantič, ki je nesel svojemu očetu kosilo v prosti luko. Blizu mestnega vrta je prišel k njemu neki gospod in ga prosil, naj mu nese piemo v neko hišo. Gospod mu je dal 15 lir napitnine za to uslugo. Fantič je seveda najprej nesel očetu kosilo in šele potem je mislil nesti piemo. Toda, oče je piemo opazil in mu je vzel. Odprl je in čital te-le strašne besede: »Dragi boter, pošljam ti otroka, kakor sva se zmenila, toda ga ni treba ubiti, dokler ne pridem jaz.« Ker je bil v piemo

tudi natančen naslov (ul. Ginnastica), je šel oče na kvesturo in javil stvar. Takoj je seveda planila vsa policija v galopu proti dotični hiši, ki jo je nemudoma preiskala in razvalila do tli. V kleti so našli okoli petdeset otroških črepij. Zasačeni otrokomorilci so priznali svoj zločin in aretirani — ni bil nihče. Tukaj je konec pravljice.

Zemeljske ostanke pok. Andreja Bratuža prenesejo s pokopališča v Piranu na domače pokopališče v Solkan pri Gorici. Pogreb v Solkanu se bo vršil v petek, 9. t. m. približno ob 3. uri popoldne. Pokopniku bodo hladna domača zemlja, ki jo je zelo ljubil!

Z Opčin smo prešli: Članek v zadnji številki »Edinosti« pod naslovom »Vzdramite se!« nas je vznemiril in užel. Seveda ne zaradi poziva k narodni zavednosti, odločnosti in delavnosti, marveč zato, ker smo dobili vtisek, da so napadi in očitjanja, vsebovana v članku, naprepa proti mozi, ki tega ni zaslužil: proti namu Karlu Malalanu. Ne oglasimo se tu kot branitelji osebe Malalana, — tega tudi treba ni — pač pa moramo na globlje obžalovati take krivične napade na moza, ki je vedno zvesto stal v narodnih vrstah in vseh viharjih, radi česar pravno je moral pretrpeti marsikej grenkega poprej in še posebno v sedanjih časih. Saj imajo ravno njega na listi med »pan-slavisti«, »agitatore« itd. Obžalujemo ta napad tembolj, ker vsebuje imi članek sicer mnogo lepega, dobrega in uvaževanja vrednega. Sedaj so pač časi, ko bi morali pustiti na strani vsa osebna nasprotstva. — Pri-pomba uredništva. Eventuelna nasprotstva lokalne naravi nas ne zanimajo in se nečemo vtikati vanje. Ali kot moza, brezpogojno udatnega in zanesljivega v vsaki borbi, moramo tudi mi Karla Malalana odločno vzeti v zaščito. Tudi mi kličemo našim na Opčinah: Družanja in ne ločevanja zdaj so časi! Sklenjemo bodi naša vrsta — nikogar naj ne pogrešamo v nji. — Slednje izjavljamo — da ne bo krivih domnev — da gospod Andrej Čok ni pisec članka »Vzdramite se!«

Uradne vesti.

Preklic prepovedi mesa. Tukajšnji generalni civilni komisariat razglašal nastopni odlok z datumom 1. julija 1920: Odpravljen je čl. 5. odloka od 17. aprila 1920. Potemtakem je dovoljena prodaja in poraba mesa vseh vrst in ob vseh dnevih v tednu.

Izpitni za šolske vrtnarice. Generalni civilni komisariat javlja: Na učiteljsku v Gorici se je ustanovila izpitna komisija za polaganje izpizov za šolske vrtnarice. Izpitna pristojbina znaša 20 lir. Kandidatice, ki niso še vložile prošnje za pristojstvo k izpitu, imajo čas napraviti to do 15. t. m. Prošnje, opremljene s potrebnimi listinami, naj se pošiljajo neposredno izpitni komisiji. Natančen rok izpizov, ki se bodo vršili v teku tega meseca, se naznani kandidatinam posebej.

Nevoščilne poštno posiljate. Tukajšnje poštno ravnateljstvo naznana, da se nahaja v njegovih uradih na vpogled seznam nevoščilnih posiljate (priporočenih pism, nakaznic in dr.), ki so zastale v teku meseca junija t. l.

Vzpostavitev službe za zasebnimi brzojavkami. Tukajšnje poštno ravnateljstvo naznana: S 5. t. m. se je zopet vzpostavila sprejemanje zasebnih brzojav na brzojavnih uradih v Telve Valsugana, Panchi, Bretenico, Casello, Savallio d'Adige in Seste Pustirske doline in na poletnih brzojavnih uradih v San Martino di Castrizza, Pele in Barbi.

Izredni imovinski davek. Tukajšnji generalni civilni komisariat javlja, daje bil podaljšan rok za predložitev izjav in svrhu odmere imovinskega davka za prebivalce novih pokrajin od 31. julija 1920.

Mestna zastavilnica. Jutri v petek, 9. t. m. do polne se bodo prodajale razne dragocenosti serije 145. od št. 16.001 do št. 16.900, ki so bile sprejete meseca septembra-oktobra 1919. Popoldne prosto-voljne dražbe.

Morski volkovi v tržaškem pristanišču. Tukajšnje pristaniško poglavarstvo opozarja občinstvo — že drugič to poletje — da so se pojavili v našem pristanišču morski volkovi. To pot ne gre več za posamezno žival, ki se pokaže in potem izgine za vedno, temveč se kladi precejšnje število teh nevarnih rib po naših vodah. Ker so morski volkovi velikanske živali (do 6-9 m. dolge, in zraven tega tudi zelo nevarne, ker napadajo s svojo pregrešno močjo, kar jim pride pred oči, naj bodo kopali posebno previdni ter naj ne plavajo dlje kot je predpisano v kopalskih pravilih. To se pravi, da naj se ne tvegaajo na takšna mesta, ki niso pod nadzorstvom kopalskega osovja, ker se izlagajo nevarnosti, da jih sreča rečena nevarna riba, kar bi pomenilo, da so izgubljeni. Morski volkovi niso domače ribe naših vod, niti ja dranski volkovi. Če sos e vendar pojavili, so temu vzrok ladje, ki so prišle v zadnjem času z daljnjega vzhoda. Morski volkovi pa imajo navado slediti posebno velikim ladjam, ki puščajo vsak dan toliko pomij v morje, da se z njimi hranijo cela čreda morskih volkov. Na ta način so se torej priklitali tudi sedaj ti nenavadni gostje, ali gotovo ne za stalno ter bodo zopet izginiti.

Naznanitev in izročitev orožja in raznesil. Tukajšnji generalni civilni komisariat razglašal naslednji odlok: Čl. 1. Kdor koli ima ali hrani 1. strelno orožje, vojno ali lovsko, kakršnega-koli modela (vzorca), italijanskega ali inozemskega, nadalje posamezne dele takšnega orožja: 2. svetlo orožje, n. pr. sablje, bajonete, bodala in dr. ali njihove posamezne dele, s katerimi se lahko prizadejeno telesno poškoduje; 3. patrone kakršne koli vrste in v kakršnikoli množini; 4. ročne in druge bombe vsakega tipa, bodisi nabasane bodisi prazne, kakor tudi eksplozivne snovi, n. pr. dinamit, smodnik bel ali črn in druge priprave s podobno močjo v kakršnikoli množini — kdorkoli ima ali hrani te predmete, jih mora naznaniti po količini in čim pridejo v njegovo posest uradom javne varnosti ali pa, kjer teh ni, poveljstvu kr. orožnikov v desetih dnevih po razglasitvi tega odloka. Naznanitev mora biti dvojna: v dveh izvodih — in mora vsebovati ime, priimek in bivališče naznanilca. Ena naznanitev s primer-nim potrdilom se povrne naznanilcu kot izkaz-nica. — Čl. 2. Naznanitve orožja in izročitvi ga, kakor predpisujejo nadaljnji členi, so dolžni tudi tisti, ki stanoujejo v kaki hiši, kjer se nahaja orožje, strelivo in raznesila, ako mu je to mogoče, tudi v slučaju, da jih ni on spravljal v hišo ali v prostor, kjer se nahajajo, in tudi če ne bi

vedel, odkod so prišli dotični predmeti. Naznaniti so dolžne tudi tiste osebe, ki so pravilno pooblašene da smejo orožje in raznesila izdelovati, uvažati in z njimi trgovati. Ravno tako tudi tiste osebe, ki imajo orožni list. — Čl. 3. Te dolžnosti so prosti: a) oborožene moči, ki so v državni, deželni ali občinski službi; b) društva in ustanove v vojaškimi obelježji, ki so zakonito potrjene, v kolikor se tiče orožja, ki se hrani na za to določenih mestih. Sicer pa imajo varnostne oblasti pravico, da se preprečijo, kadarkoli najdejo za potrebno, potem preiskave tudi v teh slučajih in da predpišejo takšne mere previdnosti, ki jih bodo smatrale za potrebne z ozirom na javni red. — Čl. 4. Materijal, naštet pod št. 1. in 5. čl. 1., se mora izročiti v treh dneh po naznanitvi topišnemu ravnateljstvu ali odseku, tam, kjer se nahaja (v Trstu, Puli, Gorici), drugde pa na orožniškimi postajami (karabinjerjem). Pri izročitvi bo morel prizadeti pokazati naznanilo izkaznico, ki se mu je povrnila ob naznanitvi. Drugi dan in ne pozneje po izročitvi orožja topišnemu ravnateljstvu ali oddelku bo treba prinesiti potrdilo na svoj urad javne varnosti. — Čl. 5. Prestopniki proti dolžnosti naznanitve se bodo kaznovali z dvema mesecema zapora najmanj. Kdor bi ne izročil orožja i. dr. v določenem času, bo podvržen takojšnji aretaciji ter se bo kaznoval z ječo od treh mesecev do dveh let po meri količine in kakovosti neizročenih predmetov in tudi mu grozi kazenske posledice, ki so predvidjene za zločine. V vsakem slučaju se mu odvzame materijal. Čl. 6. Rečene kazni zadenejo radi same neizvršitve določeb čl. 1. in 2. brez ozira na večje kazni, ki se dajo primerni na podlagi kazenskega zakonika in drugih posebnih zakonov, ako bi bila nedovoljena posest orožja, streliva in raznesil v zvezi z zločini, ki jih predvidevajo in kaznujejo rečeni zakoni. Izvršena naznanitev v čl. 1. naštetega materijala in v roku, ki je tamkaj označen, varuje naznanilca pred vsako odgovornostjo, ki mu grozi vsled nedovoljene posesti vedno, dokler ne izvrši naznanitve. — Čl. 7. Uradniki in služabniki javne moči, ki bi vedeli, da so v kakršnekoli stanovanju in v javnih ali zasebnih prostorih predmeti naštetih v čl. 1. a niso bili naznanjeni in izročeni po predpisih čl. 2. in 3., imajo izvršiti brez odlašanja preiskavo in najdenje predmete zapleniti. Ako se zdi, da gre za skrivanje ali ako se je bati kakšne bližnje nevarnosti, se mora ukreniti, kar je bilo ravnakor povedano, ne da bi se čakal kak določen rok. V vsakem slučaju nasprotovanja ali ko gre za skrivanje, naj se krivci z mesta aretirajo ter se imajo smatrati za zasačene na delu, tudi če bi ne bili pri preiskavi in zaplenbi. V teh dveh slučajih bo najmanjša kazen eno leto ječe in gre lahko do petih let brez ozira na kazenske posledice, ki so predvidene za zločine. V vsakem slučaju pa se materijal zapleni. — Čl. 8. Ako sodnik uvidi, da so bili prest

dostojen način. Enega izmed aretirancev je pri zasliševanju celo vdaril s pestjo po obrazu. Najbolj interesantno je bilo gledati Italijana, kako je nosil slovensko zastavo.

To je pač neznačilno žaljenje naše narodnosti. Kdo je neki konec teh skandaloznih razmer, da bomo mogli živeti v miru in edinstvu na svoji zemlji? Kdaj bo naš rod na svoji zemlji svoj gospod?

«Terra nuova»: Uro od Kobarida proti Bovecu je lična vas Trnovo. Ime ne more biti prišajnejše za to vas. Prvotni prebivalci so bržkone posekali travne, da so si ustvarili prvotna bivališča. Ali, naši dobri sosede in oreditelji, so prekrstili tudi to vas. Dali so ji ime Terra nuova. Niso srečno pogodili. Kajti Terra nuova bi imela smisla, če bi ji bila sosed Terra vecchia — med obema pa Ocean, ali vsaj Sredozemsko morje. «Terra nuova» pa nima v vsej soški dolini poleg sebe «Stare zemlje», in med Trnovim in Kobaridom ni morja, pač pa bistra Soča, ki buta ob skalovje se peni in hiti v Kobaridsko dolino. Soča je sicer izlila obrežje na dreženski strani; posebno pri Jonkovec in Pretnici; ali Soča vendar ni Sredozemsko morje, ki bi delila Terra nuova od Terra vecchia. Ubogi zgodovinarji in topografi — krajepisci, ki pačijo pristna slovenska imena, oziroma, kujejo laska, da bi dokazali s tem: «Vidite, vi ste bili Italijani in le Avstrija vas je potujčila v Slovence». In uboga Avstrija: koliko krvavo krivico ti delajo ti laži — zgodovinarji! Ti da si nas poslovenili! Ti, ki si napenjal vse državni aparat, ki nas je raznarodoval 600 let! Korosko in Stajersko si takorekoč zadušila v nemškem jeziku! Nas Primorci ne nismo tako hitro nemčili, ker smo bili preveč utrjeni v bojih z različnimi narodi. Zato pa si se, ti nesrečna Avstrija, vezala z lasko gospodo, da so ti prišli na nas! In sedaj ti očitajo ista gospoda, da si Italijane pretvarjala v Slovence!

Stisnjeni smo bili med dve steni: nemško in italijansko. Vsa duševna šibkejša naroda, nego je naš, bi se bil potujčil. Primorci pa se niso! V njih je toliko moralne živosti in duševne sile, da so morali odtrgati od njih le posamezne slabosti, ki jih mi zaničujemo in se s studom obračamo od njih. In radi prepuščamo take breznačajne — drugim, ki nam bi hoteli ubiti slovensko dušo. Ugrabit bi nam hoteli, kar nam je najsvetlejša: naše lepo in bogato slovensko govorico, ki je izraz naših in trpljenju utrjenih duš. Pazijo naj! Dobro naj pazijo naši — oreditelji! Naj ne pozabljajo, da vsaka krivica se maščuje prej ali slej! Največji zločin nad vsemi zločini, je nasilno raznarodovanje. Manjši zločin si zagreši, če si mu ubil dušo in ji otepel podedovanje svetinje!

Ne smeste se torej in ne obremenjajte si vesti s potujčenjem imen, ker s tem le odvrčate ljudstvo od sebe, mu zagrenjate dušo, netite mržnjo v srcu njegovemu. A mržnja utegne potujči vulkan.

Trnovo ostane torej Trnovo! Vas ob Soči, ki so tujnici podjarmili, njo in vso soško dolino. Tistih tujincev pa ni več, ni več duha ne sluha o njih. Pradedje naši pa so ostali in nam ostavili to zemljo kot neoporečno last, ki nam je sveta. Ljubimo s polno dušo in vsem gorečim srcem, ker so jo pradedje naši močili z znojem, solzami in mučeniškimi krvjo. Sveta nam je naša mila slovenska govorica kot zapuščina naših mučeniških pradedov. Naša največja svetinja! — Škratova skala.

Gospodarstvo.

Živnostenska banka. Občni zbor Živnostenske banke, ki se je vršil 12. t. m. v Pragi, je sklenil: Povišati delniško glavnico od 200 na 300 milijonov čsl. kron, nakazati rezervnemu fondu čsl. kron 4.000.000, prispevati pokojninskemu skladu uradnikov in namestencev z zneskom čsl. K 7.300.000, darovati za zgradbo hiše z bivališči za uradnike in namestence čsl. K 1.500.000, čimovati ob priliki 70letja rojstnega dneva predsednika Masaryka čsl. K 5.000.000 — v dobrodelne in socijalne svrhe, razdeliti od ostalega čistega dobička (ostane po odbitku gorinavedenih zneskov čsl. kron 20.937.474) 9 odstotno dividendo, to je čsl. K 18. Računski zaključek za leto 1919 izkazuje sledeče postavke: **Aktiva:** blagajnična gotovina čsl. K 182.376.920/76, menice KČ. 328.260.648/35, devize, valute in novci KČ. 12.009.761/09, posojila na vrednostne papirje in reporti KČ. 197.620.661/72, vrednostni papirji lastni in sindikatni KČ. 140.504.290/16, hipotekarna posojila KČ. 30.008.500, dolžniški KČ. 2.614.643/995, račun blaga v čimovljenju KČ. 5.439.975/68, bančno posloplje v Pragi KČ. 1.558.000, posloplja podružnic kron čsl. 7.170.378/08, Hotel «Cemý ku», Praga KČ. 956.000, palača «Kaučitz», Praga KČ. 1.302.591, skupaj KČ. 3.431.851.721/84. **Pasiva:** Delniška glavnica čsl. K 200.000.000, rezervni sklad KČ. 97.312.180/02, sklad za amortizacijo bančnih obveznic KČ. 3.041.969/22, sklad za obresti obveznic KČ. 340.762/08, vinkulirani pogoji upnikov KČ. 1.281.891/25, glavnica pokojninskega sklada za uradnike in namestence KČ. 16.768.721/86, vloge na knjižice in blagajniška posojila KČ. 359.702.966/31, upniki v tekočem računu KČ. 2.697.821.289/18, bančne obveznice KČ. 30.008.500, nevezane odredki obveznic KČ. 175.052, nedvigljive dividende KČ. 1.538.142, tranzitorne obresti KČ. 2.940.773/92, čisti dobiček KČ. 20.937.474, skupaj KČ. 3.431.851.721/84.

Borzna poročila.

Tečaj:	
Jadranska banka	570
Cosulich	550
Dalmatija	365
Cerolimich	2200
Libera Tristina	792
Lloyd	2000
Luzino	2520
Martinolich	415
Oceania	470
Premuda	560
Tripceovich	645
Ampelea	565
Cement Dalmatija	365
Cement Spalato	420
Krka	605
Tuja valuta na tržnem trgu:	
Neprepečane krone	8,70 — 8,50
avstrijsko-nemške krone	10,25 — 10,50
čehoslovaške krone	38, — 40, —
dnari	94, — 96, —
leji	40, — 40,50
marke	44, — 46, —
dolarji	15,75 — 15,80
francozi franki	137, — 138, —
švicarski franki	292, — 296, —
angleški funti, papirnati	63,50 — 64,50
rublji	26, — 27, —
napoleoni	60, — 62, —
angleški funti, zlati	80, — 82, —

DAROV.

— G. Maks Vidic je daroval 500 lir za izpopolnitev knjižnice «Slov. čitalnice». Odbor tega društva je sprejel ta dar s posebno hvaležnostjo. A to ne le radi izdatne svote, ampak tudi radi lepote zgleda, ki ga je dal darovatelj in ki naj bi ga posnemali tisti, ki morejo... Društvo ima v svojem načrtu za bodočnost posebno tudi kulturno delo. Najemniteljske sredstvo za uspešnost tekega dela pa je gotovo — knjiga. Knjižnica Slovenske čitalnice je bila razmeroma bogata na delih iz vseh slovenskih literatur. Imela je dragoceni knjig. Nu, znano je, kako je tisti napad razdeljal skoro vse čitalnice je sicer že nekoliko nadomestila, ali trebalo bo še mnogo sredstev, da se knjižnica zopet izpopolni do prejšnjega obsega in prejšnje vrednosti. Zato je hvaležna na daru G. Vidica; zato prosi, da ji prijatelji našega kulturnega napredka prihrane na pomoč.

— Za tinjanske sirote: gēna. S. G. L. 30.—, Denar hrani Pol. društvo «Edinost».

— Za ujetnike in internirane na Proseku so darovali: Zdravko L. 100, Dragotin Čok L. 10; po L. 4: Zafred, Milčič; po L. 6: Fr. Sanci; po L. 5: Mar. Čok, Am. Čok, Miro Presl, Jelica Čok, Irma Čok, Drag. Sanci. Feralo Zagar; po L. 1: A. Pečar; skupaj L. 160. Srčna hvala vsem darovalcem! Denar izročeno Organiz. oskrbnic vojn. sirot.

— Za možko podružnico: Neimenovani iz Škedenja 6 L., Celestina Ovidani 10 L., družina Morelj 10 L., družina Rupnik 10 L., Skumovec Rozalija 10 L., Denar hrani uprava.

— Ga. Martičičeva nastala 36/40 lir za magdalenski otroški vrtec v gostilni Pečenko na Brjah. Hvala vsem! Denar hrani blaginjak.

Pipčarstvo in pipčarji.

Iz hvaležnosti napram Hrušičem, ta debelemu trnovskemu foverju in začetnemu Mikulu, so Podgrajci nabrali v času, ko se je ves svet čudil njihovim železnim žvencem, za pipčarje 360 lir. Posamezni darovalci nam ne zamerijo, da jih ne navajamo po imenu niti po takih znamenjih, katera na nje kažejo. Posebej se nam zdi vredno omeniti samo to, da je pregarški Dekleva odročil 5 lir, misleč, da je dal za vino, da je podgrajski Neptun žrtvoval eno celo liro, kateri pa je njegova boljša polovica, da so sramota manjša, primaknila 2 liri. Lojzeti so se izkazali o priliki praznovanja svojega godu s 65 lir., Petri in Pavli pa s 35 lir. Podgrajci objublajo, da bodo še v naprej spali na ta način. K temu dr. Ferluga 15 in Šiškočič 5 lir, oba za italijansko uslugo; skupaj 380 lir. Denar hrani blaginjak možke podružnice.

— Za uslugo: Taborski 20.—, Perc 5.—, Grom 5.—, Novič 15.—, Skumavec 5.—, Kranjc 5.—, skupaj L. 55.—.

Razno.

Fosilno jajce. Neki inspektor, ki je pregledoval kameje v Gila reki v Arizoni, je zadel na obrušeni kamen, je bil štiri ali pet inčev debel v prišle v notranjosti fosilno jajce. To fosilno jajce je prišlo v roke nekoga gospoda iz Californije, ki je nato obrnil naj pomostno znanstvenih izvedencev. Najbolj zanimiva točka z znanstvenega stališča je dejstvo, da se je vsebina jajca izpremenila v bituminozno snov, slično asfaltu, kar podpira domnevanje, da izhaja bitumen iz živalskih preostankov. Jajce je precej veliko, tako veliko kot ono gosi ali race ter je na zunaj najbolj slično jajcu galea. Tako natančno je ohranjeno, da je upravičena domneva, da je bilo takoj potem, ko se je izločilo, popolnoma obdano od tvarine, ki se je pozneje strdila v vapnenec. Na ta način imamo pred seboj sad dogodka, ki se je završil pred tisoči in tisoči leti. Ptič galebne ali gosne je zlezel to jajce, ki je vsled nesreče padlo v vodo ali pa mehko tvarino in sicer z zadostno silo, da se je globoko zarilo v to tvarino ter ostalo na ta način nepokvarjeno. V teku neštetihih let se je nato ta mehka tvarina izpremenila v vapnenec. Nato je vulkanska ali slična akcija dvignila vapnenec iz mokre postelje in ta vapnenec je postal del gorske verige ali gorskega obronka. Pričela se je erozija ali razpadanje kamra valed vremenskih vplivov. Sneg in dež, mraz in vroče sonce, vse to je delovalo na vapnenec, ki se je pričel krushiti in drobiti, dokler ni prišlo krushenje do jajca. Kos, ki je vseboval jajce, je padel v enega prepadoj, iz katerih je dobivala reka Gila svoje dotoke. V časih povodnj se je pomikala dotični kos vapnenca z drugimi kosi vred naprej, dokler se niso vogali obrusili ter je postal kos vapnenca gladek kamen v strugi reke. Prospektor, ki je iskal zlato ali druge kovine, je našel ta kamen, ga razbil s svojim piklom ter našel v njem jajce. Bila misel na tisoče in tisoče let, ki so potekala od dneva, ko je padlo jajce v vodo ter se tam zakopalo v mehko snov pa do dneva, ko je zopet prišlo na dnevno svetlobo in v roke človeka v podobi fosilnega jajca.

Žena starejša od moža. Neki angleški list se bavi z vprašanjem, zakaj mladi moške stopajo v zakon s starejšimi ženskami ter odgovarja na to v tem zmislu, da se iz vojne vrni mladi Angleži boji, da ne najde pri deklicah enake starosti pravega razumevanja. Po tako težkih bojih in hudem dušnem trpljenju in stradanju je postal iz lahkomiselnosti zrel, resen mož. Mlade deklice, s katerimi je pred vojno tako mirno obteval, ga več ne zadovolje. Zdi hoče imeti ženo, katera bi ga umevala, družico, katera bi njim delila bridkosti in težave, pa ne metulja, ki se za vse življenjske težave niti ne zmeni ne. Iz navedenih razlogov se ženi mladi Anglež s starejšimi ženskami katera so samostojne, katera imajo lahkomiselnost mladost že za seboj, katera znajo ceniti denarno vrednost, katera iščejo srečo v domačnosti in med otroki. «Mož mož je za sedem let mlajši od mene», piše neka gospa, «a jaz se ne čutim niti za las starejša od nje». Vojna je napravila iz njega zrelega, resnega moža, ki cenil pri ženi njene srčne lastnosti višje kot pozlačeno zunanost. «Moja žena je za 7 let starejša od mene», je dejal neki mlad Anglež, ali ne zamenjal bi se za drugo za ves svet. Izgubil sem v vojni desnico, ali način, na kakršni mi pomaga, je tako ljubezni in prikljujiv, da sem ji vsak dan bolj hvaležen. Kako slabo bi bil napravil, da sem vzel mlado dekle, katera misli samo nase in hoče vse imeti. Moja žena je imela strah zastran različne starosti, ali ta strah je kmalu minil.

V vojni ukradene dragocenosti. Avstriji so pri svojem odhodu iz Belgrada odnesli razne dragocenosti. Največ je pri tem trpel etnografski muzej, ker so veliko predmetov odnesli v Budimpešto, kjer je bila svojačasno prirejena velika etnografska razstava. Pred kratkim časom so vrnilo mnogo zanimivih stvari, zokrajno je za časa Bela Kuna mnogo predmetov propadlo. Izmed vrhnjenih predmetov je precej zanimivih iz bronzaste dobe. Pripravlja se vse potrebno, da se bodo vsi izgubljeni predmeti vrnili na svoje mesto.

Zadnje vesti.

Incident na premirni črti na Saezniku. Tukajšnji listi so prinesli vest o nekem incidentu med jugoslovanskimi in italijanskimi stražniki neke pri Babin Polici nad Snetzi-

kom. V nedeljo, 4. t. m. okoli 13 je prišel k italijanski predstraži v Polici neki jugoslovanski stotnik in rekel, da želi govoriti s poveljnikom. Peljali so ga v Bistrico k poveljniku brigade Bergamo. Tu je izjavil, da je poslan od svojega poveljstva z nalogo, da zahteva, da se italijanske čete umaknejo s črte med Polico in koto 1399, ker niso upravičene, da bi se nadalje ostale na tej črti, ki ni vključena v premirno črto. Italijanski poveljnik je izjavil, da bo javil stvar svoji vladi, ker sam da ni upravičen ukreniti ničesar. Stotnik je bil nato spremljan nazaj na premirno črto, in dogodek ni imel drugih posledic. Doslej vlada na vsej premirni črti mir.

Ljudsko glasovanje v Tešinu.

PRAGA, 7. Mnoge občine plebiscitnega ozemlja, podvržene poljski upravi, so odklonile sestavo seznamov volilcev za ljudsko glasovanje. Medzvezniška komisija je sklenila poslati v te občine posebno komisijo, ki mora poskrbeti za sestavo manjkačih seznamov. Komisija bo imela na razpolago 40 medzvezniških vojakov, ki bodo pooblašeni, da ukrepejo potrebne ukrepe proti županom in občinarjem. Medzvezniška komisija v Tešinu je dala poveljniku vojaških oddelkov pooblastilo, da vzpostavi red v tešinskem okolišju.

Konferenca v Spa. — Slabo kaže!